

Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen i Oslo Militære Samfund 30. januar 2017

Kjære alle sammen!

I år er det ekstra hyggelig å stå her og rapportere om status i Forsvaret og ikke minst om mulighetene for fremtiden.

Langtidsplanen som ble vedtatt i november 2016 er en bevisst satsning på Forsvaret. Et økonomisk løft på ca. 180 milliarder over de neste 20 årene er historisk. Det er et løft som gjør det mulig å videreføre og modernisere hoveddelen av dagens forsvar. Det er et resultat som står langt fra, i positiv forstand, det utgangspunktet jeg fikk i oppdraget til et fagmilitært råd i oktober 2014.

Endringene i det sikkerhetspolitiske landskapet etter 2014 er hovedgrunnen til denne satsningen på Forsvaret. Vi erfarer økt usikkerhet i våre nærområder, motsetninger innad i Alliansen og innad i Europa. Det er utfordringer 360 grader rundt det europeiske kontinent, samt en større uoverensstemmelse mellom øst og vest enn det vi har hatt på lenge.

Russland har utviklet seg til å bli en betydelig sterkere politisk og militær makt, og som har vist vilje og evne til å bruke militærmakten for å nå sine politiske mål. Utfordringene har i tillegg resultert i flyktingestrømmer til Europa, terror og hybride trusler. EU og NATO har på mange områder ikke innfridd befolkningens forventninger om hvordan disse sikkerhetspolitiske utfordringene skal løses.

Langtidsplanen styrker Forsvarets operative evne, og den tilpasser Forsvaret til de nye utfordringene. Den vektlegger økt reaksjonsevne og styrking av de strategiske kapasitetene. Viktige elementer er en betydelig del «friske penger» og økt grad av effektivisering. Langtidsplanen medfører fortsatt omstilling i Forsvaret noe som naturlig skaper usikkerhet hos våre ansatte.

Jeg vil bruke dette foredraget til å si noe om den sikkerhetspolitiske utviklingen sett med militære øyne. Derest vil jeg si litt om status på Forsvaret ved inngangen til 2017 med hovedvekt på de endringer vi har gjort det siste året. Til sist vil jeg trekke opp hovedlinjene for den omstilling og de implementeringer som ligger foran oss.

Sikkerhetspolitisk situasjon

Russlands intervensjon i Ukraina (2014) og involvering i Syria (2015) demonstrerer en militærmakt som i stor grad har lyktes med sitt pågående omstillings- og moderniseringsprogram. Vi ser en profesjonell militær struktur med høy strategisk og taktisk mobilitet, og med særdeles høy reaksjonsevne. Viktige satsningsområder er kontrollen med luftrummet, stillegående undervannsbåter og langtrekkende presisjonsvåpen. Dette er forhold som utfordrer vår og NATOs handlefrihet i det europeiske teater. Vi har sett dette demonstrert gjentatte ganger i Østersjøen, i Svartehavet og sist i Syria.

Utviklingen vi har vært vitne til i Russland de senere årene vil etter min vurdering fortsette, om enn noe forsinket som følge av den økonomiske situasjonen i Russland. Den gjør det helt nødvendig at NATO øker sin militære evne og øker reaksjonsevne på de militære kapasitetene.

Hvis vi ser på Russland i våre nærområder er det ingen tvil om at Arktisk har fått prioritet. Vi ser at baser reetableres og forsvarsanlegg gjenåpnes, og vi ser en hyppigere øvingsaktivitet i våre nærområder. Disse øvingene er blitt mer komplekse, de kommer med kortere varsel og vi ser gjennom øvelsene at deres evne til å påvirke både sjømål og luftmål er vesentlig forbedret. Vi må konstatere at betydelige deler av norsk infrastruktur er innen rekkevidde for de langtrekkende presisjonsvåpnene.

De stillestående undervannsbåtene og deres aktivitet representerer en betydelig risiko i forbindelse med forsterkninger både til Europa, til Norge og Baltikum. Derfor har vi vektlagt den maritime dimensjonen i våre argumenter inn mot NATO. Den må tillegges større vekt, og vi må styrke både kompetansen og evnen vår på dette området. Vi argumenterer for disse forholdene i NATO til daglig, og de samme argumentene har vært viktig for de valg som er gjort i langtidsplanen.

På mange områder er konfrontasjonen mellom Russland og NATO på det retoriske området, hvor Russland søker å undergrave solidariteten i alliansen. Det er svært viktig at vi bidrar til at denne solidariteten i alliansen opprettholdes. Vi må sørge for at alliansen, i likhet med oss selv, har en god balanse mellom det å avskrekke og ha en dialog med vår nabo i øst.

I NATO-møter registrerer jeg også en dyp bekymring for utviklingen i Midtøsten. Her er det svake regimer, borgerkrig og rivalisering mellom stormakter som destabiliserer områdene. Det er en økende misnøye lokalt med de sittende regimer. Saudi-Arabia og Iran utøver en destruktiv maktkamp som bidrar til å holde liv i konfliktene i området. Disse konfliktene har, som vi har sett, resultert i en humanitær katastrofe som i neste omgang har medført økt flyktningsstrøm til Europa.

De utfordringene vi ser i Midtøsten er i ferd med å spre seg til områder i Nord-Afrika og Sahel. Ustabile områder viser seg å gi grobunn for internasjonal terrorisme, slik vi har sett med ISIL i Irak og Syria. Når ustabiliteten sprer seg, så gir det økt grobunnen for spredning av internasjonal terrorisme. Vi ser grupper i Nord-Afrika, SAHEL, men også i Sør-Asia som gir sin støtte til ISIL og viderefører deres terrorideologi i andre deler av verden. Dette bekymrer oss som militære ledere.

Kampen mot ISIL har nå pågått i 3 år. 66 nasjoner er allierte i kampen for å bekjempe ISIL. Vi angriper dem på bred front med politiske, økonomiske og militære virkemidler. ISIL har tapt mye terreng og mange soldater. Troen på det fysiske kalifatet er uten tvil svekket. Vi vil vinne over ISIL i Irak og sannsynligvis også i Syria. Ideologien er imidlertid spredd og kan spres ytterligere, og et virtuelt kalifat er noe som bekymrer oss. Derfor vil alliansen, som nå sloss mot ISIL, fortsette kampen også etter at de er slått i Irak med de utfordringer som vi ser i Midtøsten, i Nord-Afrika og i Asia.

Jeg tror at denne type oppdrag, for å bekjempe internasjonal terrorisme og bidra til stabilitet i ulike deler av verden, vil være aktuelle oppdrag for det norske Forsvaret i lang tid fremover.

Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen holder sin årstale 2017 i Oslo Militære Samfund. Foto: Forsvaret Thorbjørn Kjosvold

Status i forsvaret

Daglige operasjoner

Det bringer meg over til status i Forsvaret per i dag.

La meg innledningsvis slå fast at mye er bra! Det er det på materiellsiden vår, det er det særlig på personellsiden vår og det er det på treningsnivået spesielt i de områder hvor vi gjennomfører operasjoner. Det er synlig hjemme og det er synlig ute, og vi høster anerkjennelse for hvordan vi løser våre oppdrag.

Høsten 2014 økte vi tilstedeværelsen i Nord-Norge. Denne økningen er nå blitt den nye normen. Marinen har i snitt seilt 33 % av sine døgn i Nord-Norge de siste årene. Vi er nesten kontinuerlig tilstede med en undervannsbåt. Vi har økt antall MPA tokt, og vi har økt antallet nasjonale øvelser i Nord-Norge. Dette gjør vi for å overvåke hva som foregår i våre nærområder og ikke for å provosere vår nabo i øst.

I 2016 styrket vi Etterretningstjenesten (E-tjenesten). Både en fornying og en kapasitetsøkning har funnet sted. Marjata IV er det mest synlige resultatet av styrkingen i Etterretningstjenesten.

Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) jobber med kontinuerlig overvåking over våre interesseområder i tett samarbeid med E-tjenesten, slik de har gjort i en rekke år. Dette bidrar til å skape en situasjonsforståelse for hva som er normalt og unormalt og er et viktig grunnlag for både politiske og militære beslutninger. FOH evner å skille mellom det unormale og det normale. Russisk aktivitet i nordområdene i 2016 betegnes som normalt. Vi har ikke opplevd krenkelser eller provokasjoner. Snarer møtes vi med en profesjonell opptreden fra vår nabo i øst.

Suverenitetshevdelsen på grensen mot Russland, i vårt territorialfarvann og i luftrommet har også vært normalt det siste året, og ingen spesifikke hendelser har funnet sted.

Kystvakten (KV) har patruljert med 15 fartøyer frem til oktober og deretter med 14. Fiskeriaktiviteten er høy og sprer seg over stadig større områder, noe som uten tvil er en utfordring for utøvelsen av myndigheten. Kystvakten har gjennomført 1588 inspeksjoner i 2016, omtrent på normalen fra de foregående år. Mangelen på NH90 om bord er merkbar og det reduserer Kystvaktens operative evne.

I tillegg til myndighetsutøvelsen har Kystvakten også bidratt med 158 SAR oppdrag, 65 slep og 3275 andre oppdrag for andre departementer og etater.

Bistand til samfunnet

Myndighetsutøvelsen bringer meg over på neste punkt, hvordan vi har bistått samfunnet det siste året.

Omfanget av bistand er også karakterisert som normalt. To håndhevelsesbistand til støtte for politiet og 13 administrative bistand er gjennomført. Antallet eksplosivrydder (EOD) oppdrag har ligget på 350 det siste året.

Innenfor områdene hvor vi yter støtte til samfunnet og bistår til samfunnssikkerheten, har vi mye å være stolte av. Det forventes at Forsvaret eksempelvis skal støtte ved naturkatastrofer, eksplosivrydding samt ivareta helikopterberedskap for terrorbekjempelse. Jeg vil spesielt trekke frem det imponerende arbeidet som legges ned i 330 skvadronen for å holde Sea King-helikoptrene operative slik at vi er i stand til å levere den beredskap samfunnet forventer av oss. Heldigvis er det bare ett år igjen til de nye AW101 redningshelikoptrene begynner å overta denne rollen.

I vår støtte til samfunnet har det vært betydelige diskusjoner siste året om maritim kontraterror. La meg minne forsamlingen om at Forsvarets spesialkommando (FSK) ble opprettet i 1982 nettopp for å ivareta nasjonens evne til å håndtere maritim kontraterror. Forsvarets spesialkommando er avhengig av en rekke ressurser fra det øvrige Forsvaret for å løse denne oppgaven. Den er kompleks og den er en militær operasjon.

I de senere årene har vi også vektlagt utfordringen knyttet til skip i fart, og da særlig i Oslofjorden. Et Sea King helikopter er satt på beredskap spesifikt for dette formålet.

Samarbeidet med politiet er meget bra på alle nivåer, lokale politimestre mot Heimevernet, politiledelsen mot FOH og våre spesialsoldater mot beredskapstroppen. Vi erkjenner at det er for få ressurser i Forsvaret og politiet når vi ønsker å bruke de samtidig. Vi opplever det til daglig når vi øver sammen, og dette bidrar til å svekke utbyttet. Vi øver også hver for oss og det er det ingen dramatik i. Da ser vi at ressursdimensjonen er bedre tilpasset behovet, og øvelsene fungerer rimelig greit med et godt utbytte.

Operasjoner i utlandet

Også i 2016 har vi vært engasjert i operasjoner internasjonalt. Fortsatt er vi med i seks operasjoner fordelt på 11 steder. Strikken er fortsatt strukket svært langt, men den har vitterlig holdt de siste 12 månedene. Det er takket være den enorme innsatsen og viljen som vårt personell legger ned for å lykkes med de oppdragene de er gitt.

I Afghanistan går vi nå inn i vårt 15. år. Oppdraget er fortsatt å være mentorer for spesialpolitienheten (CRU) i Kabul. Soldatene våre er involvert i tøffe kontraterror-operasjoner og det har de også vært i 2016. Måten vi gjennomfører mentoreringen av spesialpolitiet høster vi stor anerkjennelse for. Nettopp derfor har vi også sett at flere av våre soldater har blitt hedret på bakgrunn av den innsatsen, og det motet de har vist, i operasjoner.

Når jeg besøker Afghanistan, eller leser om Afghanistan her hjemme, så får jeg høre fra de fleste eksperter at utviklingen går feil vei. Samtidig konstaterer jeg at det første

året, uten NATO kampstyrker på bakken, har Taliban ikke maktet å ta kontroll over hverken byer eller tettsteder. Antallet angrep og anslag i Kabul er lavere enn året før. De afghanske sikkerhetsstyrkene har tatt færre tap, men vi anslår derimot at Taliban har tatt flere tap. Ikke alt er nødvendigvis negativt.

I NATO har vi tro på at den sittende regjeringen vil evne, gjennom sine egne styrker, å få større grad av kontroll i landet. Derfor er også viljen stor til å bli stående lengre enn planlagt, nettopp for å bistå afghanerne i å lykkes med å sikre kontroll i eget område.

Den andre operasjonen vi har vært involvert i er *Operation Inherent Resolve* (OIR) i Irak og Syria. I Erbil gjennomfører vi mentorering av Peshmergaen. Peshmergaen er en milits og den bidrar i dag i kampene mot Mosul. Vi ser at vårt oppdrag går mot sin slutt i Erbil. Vi har startet en nedtrapping og alternativer til mentorering i Irak er under vurdering.

Vi er også med i FN-operasjoner, og de to største er MINUSMA i Mali og UNMISS i Sør-Sudan. Vi registrer, i likhet med de fleste vestlige land, at FN-operasjonene har endret karakter. Det er mer snakk om å opprette og bevare fred med makt. Dette krever mer robuste mandat. Forventningene til FN-styrker er annerledes enn tidligere, hvor særlig det å beskytte sivilbefolkningen blir stadig viktigere.

FN har selv undersøkt sine egne operasjoner og konkludert med at ledelse, styrkesammensetning, kampkraft til styrkene og moral ikke er god nok og at det må gjøres forbedringer. Vi ser eksempler på dette i Mali, hvor man vektlegger vestlig ledelse av operasjonen og flere militære kapasiteter som gjør styrkene mer robuste.

Vi bidro innledningsvis i Mali med etterretningsanalytikere, og det siste året har vi bidratt med et C-130 taktisk transportfly (27 jan-27 nov 2016). Det har ikke utelukkende vært til transport over lange avstander. De har også bidratt direkte med taktisk støtte til spesialstyrker fra andre nasjoner og MEDEVAC av skadde soldater i FN-sammenheng.

I Sør-Sudan er utfordringen annerledes. For alle praktiske formål foregår det der nå en reell borgerkrig. Vår bekymring er å ivareta sikkerheten til våre observatører. Vi har derfor sørget for at de er ordentlig bevæpnet, og vi omgjør oppgavene og rollene fra rene observatører til bidrag i staber og i et fellesskap.

NATO

Et annet internasjonalt bidrag er selvfølgelig deltagelsen vår i NATO.

NATO står overfor en rekke ulike utfordringer i dag. Nordområdene, som vi kjenner godt til, men det er også utfordringer i Baltikum og Polen, i Svartehavet og rundt Krim, i Midtøsten og Nord-Afrika, og i Tyrkia som følge av kuppforsøket i fjor sommer. Disse ulike utfordringene preger Alliansen og de synliggjør nasjonenes ulike interesser. Det er ikke til å unngå at det stilles spørsmål om hvilke sikkerhetsutfordringer NATO skal håndtere og hvordan de skal håndteres.

Det er også stilt spørsmål om hva strategien til NATO er, og hva føringene til våre soldater er. Strategien er politisk besluttet og ligger fast. Den består av tre søyler; kollektivt forsvar, krisehåndtering og samarbeid og sikkerhet. Selv om den ligger fast så er det hevet over tvil at fokuset på det kollektive forsvaret er blitt større etter 2014. Vi ser dette særlig gjennom fornying av planverk, *Graduated Response Plans*, som fokuserer på planverk for krisesituasjoner og for alle regioner. Den vektlegger å øke reaksjonsevnen uten samtidig å øremerke styrker til de ulike planene.

NATO har også, på bakgrunn av toppmøtet i 2014 i Wales, økt sin tilstedeværelse i ytterkanten av Alliansens territorium. Vi startet med beroligende tiltak, såkalte *Assurance Measures*, og har beveget oss til *enhanced Forward Presence (eFP)* med direkte avskrekkelse overfor vår nabo i øst.

Norge har bidratt fra starten av med beroligende tiltak og vi bidrar også i avskrekkelsestiltak (eFP) i løpet av 2017. Vi vil her delta sammen med Tyskland og Nederland i Litauen.

Jeg nevnte fra denne talerstolen i fjor at forventningene til Norge innad i Alliansen er økende. Dette er et bilde som har forsterket seg ytterligere i gjennom de siste 12 månedene. I 2017 bidrar vi også i VJTF gjennom en lokaliseringstropp fra Brigade Nord som deltar sammen med Storbritannia. I tillegg har vi kommandofartøyet i NATOs stående marinestyrke de neste 12 månedene. Det er ikke mer enn to år siden vi gav kommandoen fra oss.

Styrkeproduksjon

Grunnlaget for alle disse operative leveransene i det daglige er vår styrkeproduksjon.

Leveransen i operasjoner, både hjemme og ute, har holdt høy kvalitet. Dette har vi oppnådd gjennom å prioritere, og det har gått på bekostning av bredden av strukturen. Jeg har også gitt klart uttrykk for at jeg er bekymret for etterslepet i vedlikehold, reservedelssituasjonen, bemanningsnivået på våre operative enheter og treningsnivået. Den nye langtidsplanen gir nå midler til å gjøre noe med dette. Skal vi bedre reaksjonsevne og tilgjengeligheten så må vi prioritere styrkeproduksjon. Den må bli bedre, den må bli smartere og vi må tilpasse oss de operative leveransen som forventes.

Dette er vi godt i gang med, og la meg her få berømme Sjøforsvaret for de grepene de har tatt i løpet av 2016. Styrkeproduksjonen er kraftsamlet, den er gjort mer målrettet, *Flag Officer Sea Training (FOST)* i Storbritannia utnyttes langt bedre og tiden man bruker på oppøving er forkortet. Dette har bidratt til å øke tilgjengeligheten på våre fartøyer. I tillegg har man redusert antallet i ledelse, støtte og administrasjon, på kaien og på skolene i Bergen og økt antallet tilsvarende på våre operative enheter. Konsekvensen som dere ser av bildet er fire fullt bemannede fregatter og fem fullt bemannede korvetter på øvelse FLOTEX i november 2016. Dette har man fått til som resultat av tøffe prioriteringer. Sjøforsvaret har samtidig vist at det er mulig å omprioritere og øke sine leveranser. De øvrige forsvarsgrener er på vei og vil følge etter med tilsvarende løsninger.

COLD RESPONSE 2016 var som i 2014 en øvelse med 14 nasjoner og ca. 15000 soldater. Tilbakemeldingen fra de deltagende avdelingene har vært meget god. Vi gir en øvelse som alle føler har merverdi. Særlig gledelig er det at USMC deltok i stort omfang. Det medførte at vi fikk testet mye av vårt planverk for mottak av allierte forsterkinger. Dette har gitt oss mye verdifull lærdom. Men viktigst er kanskje solidariteten mellom de nasjoner som har deltatt. Det at så mange soldater har blitt bedre kjent med norsk geografi og de klimatiske utfordringer de finner her, er med på å skape troverdighet til de forsterkningsplaner som NATO nå utarbeider.

Når vi snakker om styrkeproduksjon, og at personellet er vår viktigste ressurs, ønsker jeg å trekke frem de vernepliktige. De vernepliktige er fortsatt hoveddelen innenfor mange av våre operative avdelinger. Mitt inntrykk, også i år etter å ha besøkt mange av dem, er at de vernepliktige holder en meget høy standard. Dette gjelder særlig innen kompetanse, motivasjon og holdninger de viser i den daglige tjenesten. De når stort sett langt lengre enn de fleste av oss forventer. Det beste eksemplet er fortsatt GSV, og jeg har brukt det mange ganger tidligere. La meg i år få trekke frem Luftvern bataljonen på Ørlandet som nå økes i omfang. De deployerte til Warszawa med vernepliktige soldater sommeren 2016 hvor de etablerte beskyttelse rundt NATO toppmøtet. Disse var særdeles gode ambassadører for Norge og det norske Forsvaret i den sammenheng.

Like etterpå fikk vi også allmenn verneplikt for første gang i reell sammenheng. I august 2016 var kvinneandelen på rekruttskolen 26,9% prosent. Det er 50 % økning fra året før. Den høye andelen har vi hatt nå i seks måneder og det har stort sett gått bra. Selvfølgelig har vi hatt en del utfordringer og de har også vært i media, og da særlig i sammenheng med sanitær- og bekledningssituasjonen. Dette jobber vi med for å bedre situasjonen så raskt som mulig.

Et annet element i styrkeproduksjonen er den nye militære ordningen. Den ble implementert 1. januar i fjor. Vi har vektlagt en ovenfra og ned implementering, hvor det som heter OR9 er tilsatt i forsvarsgrenene og i de ulike DIFene. Dette er en villet løsning fra forsvarsledelsen. Vi trenger flere spesialister fordi vi må øke kompetansen ved våre operative avdelinger. Det strukturelle rundt ordningen er stort sett på plass. Når jeg sier det strukturelle så tenker jeg på regelverk, bestemmelser, prosedyrer osv. Utdanningssystemet for de nye spesialistene er også under implementering, og konvertering fra offiser til å bli befal er i gang.

Det vi derimot må jobbe med i årene fremover er kultur. En kultur som går på rolleforståelsen mellom offiserer og befal/spesialister i fremtiden, samt ansvars- og myndighetsfordelingen. Dette er grunnleggende for å etablere en gjensidig respekt innenfor disse søylene og en gjensidig respekt mellom søylene. Mye skal endres for at OF- og OR-systemet skal virke etter sin intensjon. Det går mye på å synliggjøre hvilke roller vi skal ha, veldig mye på å bevisstgjøre oss på hvilke oppgaver som tillegges hvem, og hvilket ansvar og myndighet vi har i organisasjonen. Jeg er trygg på at vi skal klare å skape en god kultur på dette området, men det vil ta tid.

Langtidsplanen

Da går jeg fra nåsituasjonen og inn i tiden som kommer.

Fremtiden gir en rekke muligheter for Forsvaret. Langtidsplanen fikk navnet *Kampkraft og Bærekraft*. Jeg er meget tilfreds med langtidsplanen som er vedtatt. Kampkraft med vektning på tidlig varsling, økt reaksjonsevne, styrket beredskap og modernisering. Bærekraft basert på økt økonomisk satsning, effektivisering innad i Forsvaret og en erkjennelse av den spesifikke kostnadsveksten på militære systemer. Det faktum at det er et forlik mellom regjeringen og Arbeiderpartiet, gjør at denne planen har høy troverdighet hos meg.

Styrke grunnmuren

La meg gå inn på noen av de områdene vi satser på. Det første jeg vil legge vekt på er grunnmuren.

Hele planen bygger på det faktum, som vi har uttalt gang på gang de senere årene, at vi må få det vi har til å virke. Det er dette å styrke grunnmuren dreier seg om. Det dreier seg om å øke tilgjengelighetene på eksisterende struktur. Det er grunnlaget for at vi skal kunne styrke vår operative evne.

Grunnmuren omfattes av vedlikehold, reservedeler, bemanning og aktivitet. Tiltakene innenfor disse områdene må i all hovedsak foregå i sekvens (ref. figur). Det er tidkrevende å løse disse utfordringene. Dette på grunn av både økonomien som stilles tilgjengelig og vår egen kapasitet til å håndtere de utfordringer som ligger der. Mange av reservedelene har lang ledetid, og det vil være tidkrevende å utdanne personell som skal bidra til oppbemanning.

I det fagmilitære rådet identifiserte vi et gap på ca. tre milliarder kroner for å drifte den vedtatte strukturen. Nå er ikke Langtidsplanen identisk med det fagmilitære råd og som sådan vil avvike noe forskjellig. Med utgangspunkt i Langtidsplanen og budsjettet for 2017, så har regjeringen det første året bevilget ca. 800 millioner kroner til vedlikehold og reservedeler. I 2018 vil dette videreføres i tillegg til at man bevilger ytterligere summer for å trappe opp vedlikeholdet og for å komme i gang med oppbemanningen. I 2019 blir det nok en økning som gjør det mulig å øke aktivitetsnivået. Når vi er kommet til 2021 vil driftsbudsjettet for den vedtatte strukturen være stabilisert på et langt høyere nivå enn ved inngangen i 2016.

Alle forsvarsgrener vil få en del av styrkingen fra starten av, men vi søker å prioritere på en slik måte at vi oppnår en økt operativ evne raskest mulig, samtidig som vi håndterer de største utfordringene på et tidlig stadium.

Investeringer

Så over til den andre dimensjonen, nyinvesteringer i strategiske kapasiteter.

Dette dreier seg om Etterretningstjenesten, F-35, luftvern, maritime patruljefly, ytre kystvaktfartøyer og undervannsbåter.

Investeringen i Etterretningstjenesten er i gang og vil fortsette i hele perioden.

Jeg er svært glad for at de 52 F-35 flyene ble bekreftet. De første fire er mottatt og opererer til daglig ut fra Luke Airforce Base i Arizona i USA. Utdanning av flyvere og

teknikere er kommet godt i gang. Vi vil motta ytterligere seks fly i løpet av dette året, og de første vil ankomme Ørlandet mot slutten av året. På Ørlandet er vi i rute for å kunne ta imot flyene på dette tidspunktet.

Et annet område vi satser på er luftvern. Oppbyggingen av flere NASAMS stridsgrupper er godt i gang. Kampluftvernet til Hæren skal anskaffes i perioden 2018-2021, og langtrekkende luftvern følger deretter fra 2022. Denne oppbyggingen krever også en betydelig oppbemanning og er en utfordring som må håndteres i tett koordinering med investeringsplanen.

De aldrene Orion-flyene skal erstattes med P8, en spesialbygget Boeing 737. Flyene planlegges levert mellom 2021-2022. De skal opereres fra Evenes og setter press på utbyggingen der for å være klar til å ta imot dem. P-3 vil bli operert fra Andøya frem til dette tidsrommet.

Regjeringen har besluttet å erstatte Nordkapp-klassen med tre nye helikopterbærende ytre kystvaktfartøyer. Ressurser for denne investeringer er satt av i perioden 2018-2025.

Til slutt har man besluttet å anskaffe fire nye undervannsbåter til erstatning for den aldrende Ula-klassen. Hvem om skal bygge disse besluttes inneværende år, og leveransen av den første undervannsbåten er planlagt til 2026.

Ingen av Hærens kapasiteter er ført opp på plansjen. Imidlertid går moderniseringen av CV90 for fullt og avsluttes inneværende år. Det er satt av penger for oppgradering av stridsvogner og anskaffe nytt artilleri i perioden 2020-2023. Her vil imidlertid utredningen av landmakten kunne konkludere med andre plattformer for ildkraft i Hæren.

Landmaktsutredningen

Som dere vel kjenner til fikk jeg i oppdrag å utrede landmakten og sørge for dens relevans for de utfordringer vi ser inn i fremtiden. Statsråden ønsket, som hun var inne på i sin tale, å sikre seg at de investeringer vi skal gjøre i landmakten er riktige for den landmakten vi trenger for å håndtere våre fremtidige utfordringer.

Fortsatt er det de dimensjonerende oppgavene til Forsvaret som setter rammer for hvilken landmakt vi skal ha. Fortsatt er det slik at det er våre forsvarsplaner, løst i en fellesoperativ kontekst og i samarbeid med NATO, som også er rammer for fremtidens landmakt. Til sist må vi holde oss innenfor de økonomiske rammene i Langtidsplanen når vi skal bestemme oss for hvilke løsninger vi kan velge.

Innenfor disse rammene så skal vi studere hvilke muligheter det er, og vi skal anbefale den som er best egnet for oss. Momenter og forhold som reaksjonsevne, kampkraft, mobilitet og utholdenhet er viktige faktorer i denne vurderingen. Jeg har lagt vekt på at det må være en helhetlig løsning for landmakten. En løsning tilpasset den fellesoperative rammen Langtidsplanen har konkludert med.

Hæren og Heimevernet skal ses i sammenheng. Det skal vi definitivt gjøre, men det er ikke ensbetydende med at vi anbefaler at Hæren og Heimevernet skal slå sammen. Det får utredningen ta stilling til etter hvert.

For å gjennomføre utredningen har vi etablert en arbeidsgruppe som allerede er godt i gang. Vi har også etablert en referansegruppe med kompetanse og ansvar innen samfunnssikkerhet, teknologi og teknologiutvikling, innen NATO og hvordan andre nasjoner tenker rundt landmakten inn i fremtiden. Bredden av referansegruppens kompetanse er viktig og relevant for utredningsarbeidet.

Til nå har arbeidsgruppen etablert seks ulike konseptuelle tilnærminger til hvilken landmakt vi skal ha. Vi ser nå på konsekvensen av disse alternativene, både i et strategisk perspektiv og ikke minst i en operativ landmilitær sammenheng. Vi kommer etter hvert til å gjøre nedvalg for så å og gå videre og se på organisatoriske og kompetanserelaterte løsninger av de ulike konseptene.

Landmaktsutredningen skal fremlegges i Prop. 1. i oktober 2017.

Forsvarssjef Haakon Bruun-Hanssen holder sin årstale 2017 i Oslo Militære Samfund. Foto: Forsvaret/Thorbjørn Kjosvold

Omstilling

La meg så gå over på det jeg kalte var en omstilling.

Langtidsplanen innebærer et betydelig antall endringer i Forsvaret. Endringer i den operative struktur, endringer i basestrukturen, endringer i organisering og endringer i kompetansebehovet.

Forsvarsstaben har utviklet en helhetlig implementeringsplan for 35 enkelttiltak de kommende årene. Vi må vektlegge effekten av endringene, resultatene vi ønsker å oppnå og konsekvensene av de endringene vi gjør, samt hvordan tiltakene henger sammen med hverandre og hvilken risiko som foreligger for at vi ikke når de målene og effektene vi er ute etter. Endringene kommer som oppdrag til DIF-sjefene i Forsvaret, men Forsvarsstaben må, og vil ha, en betydelig rolle i å koordinere og synkronisere disse tiltakene, slik at vi når de effektene vi ønsker.

Effektivisering

En av de andre områdene som vil berøre oss knytter seg til effektivisering. Det er ikke noe ukjent fenomen for oss i Forsvaret, og kravet for de kommende fire årene er betydelig. La meg understreke en ting, det er sektoren som har et krav om å effektivisere 2,1 milliarder kroner. For Forsvaret er andelen ca. 1,4 milliarder. Vi skal effektivisere 270 millioner i inneværende år, ytterligere 251 i 2018, nye 400 på toppen av det i 2019 og nye 491 i 2020. Det er tøft, men jeg tror det er oppnåelig. McKinsey påpekte dette potensialet for oss, og tilsvarende er gjennomført i en rekke land som det er naturlig å sammenligne oss med. Men alle disse landene er enig om at det har vært tøft å nå målene.

En del av de grepene vi gjør startet allerede nå 1. januar. Vi gjenopprettet forsvarsgrensjefer. De har fått et helhetlig ansvar for den operative leveransen, for styrkeproduksjonen, for understøttelsen av sine strukturelementer. Det er avgjørende for å kunne hente ut effekter og drifte på en mer rasjonell måte.

Vi har redusert ledelse, støtte og administrasjon. Forsvarsstaben har gått foran og sammen med nedleggelsen av syv DIFer som nå er samlet i Forsvarets fellestjenester, har vi allerede tatt ut 116 ÅV på dette området.

Vi har også i løpet av det siste året endret HR-systemet i Forsvaret hvor vi vektlegger bedre bruk av datasystemer i Forsvaret. Fremfor at alle avdelinger har sin egen personelloffiser så er det nå en serviceenhet i Forsvarets personell og verneplikt senter (FPVS) som understøtter alle sjefer på ulike nivå. I sum har vi redusert 248 stillinger rundt om i Forsvaret.

I Sjøforsvaret, som ligger først og som jeg var inne på i sted, så har man kollapset antall nivåer i organisasjonen for å overføre personell fra ledelse, støtte og administrasjon og ut på de operative enhetene.

Et annet område hvor effektivisering blir viktig er innenfor logistikk. Vi er også der godt i gang. Her sentraliserer vi innkjøpsprosessen og gjøre den mer profesjonell. Alle områder knyttet til lagring, distribusjon og vedlikehold av materiell blir gjennomgått. Målet er å restrukturere de til å bli mer hensiktsmessige. Dette kan vi gjøre i samarbeid med næringslivet. Også her er vi godt i gang. Flere tiltak er gjennomført de senere år, hvor Drytech på proviant og WilNor innenfor hele logistikkstøtten til Heimevernet er eksempler på det. Det er først og fremst for å få økonomiske innsparinger vi gjør dette, men løsningene må samtidig være hensiktsmessige sett med våre øyne. De må ivareta våre behov for beredskap, og de må i alle sammenhenger være innenfor de sikkerhetskravene vi stiller.

Det siste punktet knyttet til effektivisering er utdanningsreformen vår. Den alene skal vi spare 560 millioner kroner i året på. Vi etablerer en felles høyskole, hvor høyskolen, alle krigsskolene og alle befalsskolene samles under en ledelse. Krigsskolene vil imidlertid bli værende der de er i dag.

Fokuset skal være profesjonskompetansen vår. Vi skal utnytte det sivile utdanningssystemet bedre for å bygge denne og øvrig kompetanse som vi trenger. Målet er å redusere på administrasjon og å styrke fagmiljøene i så stor grad som mulig.

Alle skolene vil bli overført til Forsvaret høyskole 1. august 2017. Dette gjør vi for å forenkle fornyingsprosessen. Høyskolen har nettopp mottatt oppdrag og mandat om å utvikle det nye skolesystemet for Forsvaret. Løsningen skal være klar innen utgangen av 2017, og implementeringen starter 1. august 2018.

Ivaretakelse av personell

Som jeg sa, så berører omstillingen nesten alle våre ansatte.

Omstillingen innebærer å oppbemanne prioriterte operative avdelinger, og nedbemanne på avdelinger som hovedsakelig er knyttet til ledelse, støtte og administrasjon.

Hovedtyngden av omstillingen og det som vil berøre de fleste er en kompetansevridding. Det vil berøre alle de 1400 ÅV som er beskrevet i LTP. Selve nedbemanningen er lavere og ligger på ca. 600 ÅV. Det som ikke er tatt med er konsekvenser av løsninger innenfor lagring, distribusjon og vedlikehold dersom vi går i partnerskap med sivil industri.

Jeg kan godt forstå at dette skaper usikkerhet og sågar frustrasjon hos våre ansatte, for de fleste blir på en eller annen måte berørt. Denne usikkerheten er det et lederansvar å håndtere. Det er vi som ledere som må ta vare på våre ansatte. Det er vi som ledere som må være tydelige og skape forutsigbarhet i den situasjonen vi er i.

Vi har tidligere benyttet omstillingsenheter. Vi har nylig brukt den i forbindelse med endringer i HR-organisasjonen. Denne omstillingsenheten vil gå videre og vil etter beste evne bistå med å ivareta personellet. Målsettingen er at flest mulig skal vri kompetansen sin og gå inn i en annen stilling i Forsvaret. For noen vil imidlertid den andre stillingen mest sannsynlig være på utsiden av Forsvaret.

Omstillingen skal gjennomføres i henhold til gjeldende regelverk i staten og i tett samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene.

Avslutning

La meg avslutte denne orienteringen med å vektlegge noen viktige forhold.

For det første at mye er bra i Forsvaret i dag. Dette gjelder både materiell og soldater som løser sine oppgaver på en forbilledlig måte. Manglene ligger imidlertid i breddeforsvaret.

Langtidsplanen som Stortinget vedtok i november i fjor er tråd med de behov Forsvaret har for å kunne utvikle seg og være relevant i fremtiden.

I det korte perspektivet har Langtidsplanen fokus på å øke den operative evnen. Regjeringen gir oss betydelige friske midler for nettopp dette formålet. Vårt bidrag er å øke ressursfrigjøringen på lavere prioriterte områder slik at vi også direkte bidrar til å styrke den operative evnen. Begge deler fordrer en ting, at vi som ledere i Forsvaret har god gjennomføringsevne i alle de tiltakene som skal implementeres.

Takk for oppmerksomheten.